כתובת הליודורוס

The Heliodorus Inscription

כסלו התשפ"ז • 12/2026 • 1219

דואר ישראל
השירות הבולאי
מחברים עולמות בשבילך

פקודת המלך

לפי הלוח ששימש את הממלכה היוונית-סלווקית, בשנת 134, היא שנת 178 לפני הספירה, מינה המלך סלווקוס הרביעי אדם בשם אולימפיודורוס לתפקיד "האחראי על המקדשים" במחוז קוילה-סוריה ופיניקיה (מחוז אשר כלל גם את ארץ ישראל). תפקידו של האחראי על המקדשים היה לפקח על הפעילות הדתית שהתנהלה במקדשים השונים שברחבי המחוז, ולמעשה להחרים את האוצרות שהצטברו בהם לטובת אוצר הממלכה. כמקובל באותה עת בממלכה היוונית- סלווקית, פרסם המלך פקודה רשמית המודיעה על המינוי החדש, והנחה להפיץ אותה לידיעת כל אזרחי הערים באזורים שהושפעו מן השינוי.

באותה שנה במועד לא ידוע הודיע המלך על המינוי באיגרת רשמית, אותה שלח לבכיר שריו הליודורוס, ששימש בתפקיד "הממונה על העניינים" (המשנה למלך). באיגרת הארוכה, אשר רק חלק ממנה הגיע לידינו, כתב המלך בין היתר את הדברים הבאים: "בשימנו את ביטחון נתינינו בראש דאגותינו... ובהביננו עם זאת שבלא חסד האלים שום דבר אינו יכול ליטול חלק בברכה היאה לו, מן ההתחלה הייתה משימתנו שהמקדשים... יקבלו את הכיבודים שהם נחלתם מימי אבותינו... נוכחנו כי אולימפיודורוס יפקח בתבונה על התנהלותם הטובה... טוב תעשה אם תשגיח שהוא יירשם בהסכמים כראוי, וכאשר ייחקק ההעתק של המכתב על אסטלות, הוא יוצב בבולטים שבין המקדשים".

ב-20 בחודש גורפיאיוס (אוגוסט) העביר הליודורוס את איגרת המלך לידיעת דורימנס, הנציב הסלווקי במחוז "קוילה־סוריה ופיניקיה". הליודורוס צירף להודעת המלך איגרת משלו, בה כתב: "הליודורוס לדורימנס אחיו שלום. להלן העתק פקודת המלך שניתנה לנו בעניין אולימפיודורוס. טוב תעשה אפוא אם תבצעה בהתאם להוראות".

כעבור יומיים, ב-22 בחודש, העביר דורימנס העתקים של שתי האיגרות שקיבל לידיעת הממונים על המחוזות השונים בתחום אחריותו, ובכלל זה לידיעת דיופנס, הממונה על מחוז אידומיאה שבחלקה הדרומי של ארץ ישראל. דורימנס צירף לאיגרות שהפיץ איגרת משלו, בה כתב: "דורימנס לדיופנס שלום. מצורף בזה העתק המכתב שניתן לנו מאת הליודורוס, הממונה על העניינים (המשנה למלך). טוב תעשה אם תדאג שהכול יתבצע לפי ההוראות".

דיופנס עשה בדיוק כפי שנצטווה. הוא חרט את התוכן של שלוש האיגרות על לוחות אבן, אשר הוצבו בסמוך למקדשים המרכזיים במחוז אידומיאה.

לוח האבן שהתגלה במרשה

אחד מלוחות האבן האלו, זה המופיע בבול, מוצג כיום במוזאון ישראל בירושלים. חלקו העליון של הלוח נרכש בשוק העתיקות, ולא היה ידוע מה מקורו. בשנים 2005-2006, במסגרת חפירות ארכאולוגיות שנערכו בתל מרשה, התגלו שלושה שברים נוספים של אותה הכתובת, וכך ניתן היה להבין כי הלוח הוצב במקור סמוך למקדש של העיר ההלניסטית מרשה.

הניסיון להחרמת כספי בית המקדש בירושלים

שמו של הליודורוס נקשר בתולדות עַם ישראל עם נס ההצלה המופלא של בית המקדש מידי הניסיון לשדוד את אוצרותיו. בספר מכבים ב, פרק ג, מסופר כי המלך סלווקוס הרביעי שלח את הליודורוס להחרים את כספי בית המקדש. כאשר נכנס לבית המקדש תקף אותו פרש רכוב על סוס, ושני מלאכים הפילו אותו ארצה והיכו אותו. רק בזכות התערבות הכוהן הגדול ניצלו חייו של הליודורוס, והוא הוצא מחוסר הכרה מן המקדש. תקרית זו הייתה אחד השלבים הראשונים בהתדרדרות היחסים שהובילה כעבור מספר שנים למרד החשמונאים.

בשובל הבול משולב שמו של הליודורוס באותיות יווניות, כפי שהוא רשום בלוח האבן. בחותמת יום ההופעה מאויר העיטור שבראש לוח האבן של כתובת הליודורוס. במעטפת היום הראשון משולב קטע מן הציור "גירוש הליודורוס מהמקדש" שצייר רפאל בשנת 1511 בארמון האפיפיור בוותיקן.

עיצוב בול, מעטפה וחותמת
רונן גולדברג
Stamp, FDC & Cancellation Design:
Ronen Goldberg

The Heliodorus Inscription

The Royal Decree

According to the calendar used by the Seleucid Greek kingdom, in the year 134, corresponding to 178 BCE, King Seleucus IV appointed a man named Olympiodorus as "overseer of the sanctuaries" in the province of Coele-Syria and Phoenicia (a province that also included the Land of Israel). The role of the overseer of the sanctuaries was to supervise the religious activity conducted in the various sanctuaries throughout the province and, in practice, to confiscate the treasures accumulated in them for the royal treasury. As was customary at the time in the Seleucid Greek kingdom, the king issued an official decree announcing the new appointment and instructed that it be circulated for the information of all the citizens of the cities in the areas affected by the change.

That same year, on an unknown date, the king announced the appointment in an official letter sent to Heliodorus, one of his senior ministers, who held the position of "in charge of affairs" (viceroy). In the lengthy letter, only part of which has survived, the king wrote, among other things:

"Taking the security of our subjects as our foremost concern... and understanding at the same time that without the favor of the gods nothing can partake of the prosperity appropriate to it, from the outset it has been our task to ensure that the sanctuaries... receive the honors that have been theirs since the time of our ancestors... We have concluded that Olympiodorus will prudently oversee their proper administration... You will do well to see that he is duly entered in the agreements, and that when a copy of the letter is inscribed on stone slabs, it is set up in the most prominent of the sanctuaries."

On the 20th of the month of Gorpiaios (August), Heliodorus forwarded the king's letter to Dorymenes, the Seleucid governor of the province of Coele-Syria and Phoenicia. Heliodorus attached a letter of his own to the king's message, in which he wrote:

"Heliodorus to his brother Dorymenes, greetings. Below is a copy of the king's decree given to us concerning Olympiodorus. You will do well, therefore, to carry it out in accordance with the instructions".

Two days later, on the 22nd of the month, Dorymenes forwarded copies of the two letters he had received to the officials in charge of the various districts under his authority, including Diophanes, who was responsible for the district of Idumea in the southern part of the Land of Israel. Dorymenes attached a letter of his own to the letters he circulated, in which he wrote:

"Dorymenes to Diophanes, greetings. Enclosed is a copy of the letter given to us by Heliodorus, the one in charge of affairs (viceroy). You will do well to ensure that everything is carried out according to the instructions".

SPECIAL CANCELLATION חותמת אירוע להופעת הבול

Diophanes did exactly as he was instructed. He had the contents of the three letters inscribed on stone stelae (slabs), which were erected near the principal sanctuaries in the district of Idumea.

The Stone Stele Discovered at Maresha

One of these stone stelae, the one depicted on the stamp, is now on display at the Israel Museum in Jerusalem. The upper part of the stele was purchased on the antiquities market, and its place of origin was unknown. In 2005–2006, during archaeological excavations at Tel Maresha, three additional fragments of the same inscription were discovered. This made it possible to determine that the stele had originally been erected near a sanctuary in the Hellenistic city of Maresha.

The Attempt to Confiscate the Funds of the Temple in Jerusalem

The name of Heliodorus is associated in Jewish history with the miraculous deliverance of the Temple from an attempt to plunder its treasures. The Second Book of Maccabees, Chapter 3, relates that King Seleucus IV sent Heliodorus to confiscate the funds of the Temple. When he entered the Temple, a horseman on horseback attacked him, and two angels threw him to the ground and beat him. Heliodorus' life was saved only through the intervention of the High Priest, and he was carried unconscious from the Temple. This incident was one of the first stages in the deterioration of relations that, several years later, led to the Hasmonean Revolt.

The stamp tab incorporates the name of Heliodorus in Greek letters, exactly as it appears on the stone inscription. The first-day cancellation features the ornament depicted at the top of the Heliodorus Inscription stone. The First Day Cover incorporates a detail from The Expulsion of Heliodorus from the Temple, a painting by Raphael created in 1511 in the Apostolic Palace in the Vatican.

Issue:	December 2026 דצמבר	הנפקה:
Stamp Size (mm):	H 40 ג / W 30 ר	מידת הבול (מ"מ):
Plate:	1334	לוח:
Stamps per Sheet:	15	בולים בגיליון:
Tabs per Sheet:	5	שבלים בגיליון:
Method of printing:	Offset אופסט	שיטת הדפסה:
Security mark:	Microtext מיקרוטקסט	סימון אבטחה:
Printer:	AKD	דפוס:

השירות הבולאי - טל: 076-8873933
שד' הרכס 21, מודיעין 7178390
The Israel Philatelic Service - Tel: 972-76-8873933
Sderot HaReches 21, Modi'in 7178390
www.israelpost.co.il • e-mail: philserv@postil.com